

БАНКІВСЬКІ УСТАНОВИ В СИСТЕМІ ПРОЄКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ

Одеський національний університет імені І.І.Мечникова

***Анотація.** В статті досліджений механізм впровадження в життя інвестиційних проєктів за допомогою здійснення проєктного фінансування. Визначені функції і роль установ комерційних банків в даному процесі, виокремлені перспективи розвитку проєктного фінансування в межах національного ринку банківських послуг.*

Ключові слова: проєктне фінансування; інвестиційний проєкт; банківська установа; кредитування.

BANKING INSTITUTIONS IN THE PROJECT FINANCING SYSTEM

***Abstract.** The article examines the mechanism of implementation of investment projects through the implementation of project financing. The functions and role of commercial banking institutions in this process are determined, the prospects for the development of project financing within the national market of banking services are highlighted.*

Key words: project financing; investment project; banking institution; lending.

Активний розвиток світогосподарських зв'язків та, відповідно, світових фінансових ринків, початок функціонування міжнародних інституцій, які формують інфраструктуру системи проєктного фінансування, в межах національного ринку банківських послуг, і одночасне збільшення загального рівня капіталізації вітчизняної банківської системи спричинили появу і подальший розвиток проєктного фінансування як новітньої послуги банківських установ.

Фахівці відзначають, що впродовж останніх років проєктне фінансування набуває характерних рис перспективного вектору фінансової діяльності, особливо актуальна роль якого полягає в капіталомістких галузях економіки. Розширення меж використання проєктного фінансування у вітчизняному масштабі є надзвичайно актуальним питанням в сучасних умовах, враховуючи той факт, що фундаментом ефективної успішної інноваційної діяльності виступає вірно обраний спосіб фінансування. Головними постачальниками інвестиційних фінансових ресурсів задля забезпечення інноваційної діяльності виступають установи комерційних банків, тому їх роль в системі проєктного фінансування є визначальною.

Теоретико – методологічні та практичні питання розвитку проєктного фінансування опинилися у фокусі уваги таких вітчизняних науковців, як С. В. Науменкова, О.А.Лактіонова, Н. Ю. Гусакова, А. А. Пересада, Т. В. Майорова та інших, а також зарубіжних вчених Бланка І. А., Бейлі Д. В., Бочарова В. В., Брігхем Ю., Кодуелла Д. С.

Так, узагальнено виділяються дві точки зору на трактування дефініції «проєктне фінансування»:

1) під проєктним фінансуванням розуміють цільове кредитування позичальника для реалізації інвестиційного проєкту «без регресу» або «з обмеженим регресом» кредитора на позичальника. Забезпечення кредитних зобов'язань у такому випадку складають виключно або в основному доходи від проєкту, а також активи, що належать інвестиційному проєкту;

2) під проєктним фінансуванням розуміють спосіб мобілізації з різних джерел фінансування інвестиційних ресурсів або комплексне використання різних методів фінансування конкретного інвестиційного проєкту та оптимального розподілу пов'язаних із реалізацією проєкту фінансових ризиків [1].

Отже, проєктне фінансування виступає цілісною системою фінансування великих інвестиційних проєктів, в межах якої сам проєкт виступає засобом забезпечення боргових зобов'язань. У загальносвітовому масштабі найбільш затребуване проєктне фінансування в таких галузях, як енергетика, розробка та видобуток корисних копалин, транспортна інфраструктурі, телекомунікації тощо, тобто в надзвичайно великих інвестиційних проєктах, які водночас характеризуються високим рівнем технологічного, економічного та політичного ризику.

За словами Унінець-Ходаківської В.П. відмінність проєктного фінансування від корпоративного фінансування полягає у тому, що:

- проектне фінансування використовуються, якщо проект має тривалий життєвий цикл, а відтак такі проекти за змістом є великомасштабними і капіталомісткими;
- угоди, які укладаються в рамках проекту, відрізняються домінуванням позикових коштів в структурі капіталу;
- створюється нова юридична особа, яка йменується проектною компанією та існує тільки на період життєвого циклу проекту;
- за угодою проектній компанії передаються активи проекту, якими вона управляє, тобто мова йде про фіктивність капіталів створеної юридичної особи [2].

Наступну особливість проектного фінансування визначає специфіка укладання договорів між проектною компанією та іншими учасниками забезпечення проектної діяльності. «Пучок контрактів», що укладається, створює певну «договірну мережу», яка побудована на взаємодії різних суб'єктів господарювання, що залучаються для реалізації проекту проектною компанією, відповідно до конкретних реалізаційних етапів. Кожен контракт, у свою чергу, може включати пов'язані контракти, а кожен учасник може виконувати різні функції. Наприклад, підрядник може бути одночасно розробником, а розробник - оператором проекту. Банки можуть бути спонсорами і кредиторами одночасно. Але головний інтерес спонсорів фокусується на тому, щоб проект генерував заплановані грошові потоки. Визначені особливості проектного фінансування відображають його значення та роль у перерозподілі фінансових ресурсів, оскільки з одного боку через перерозподіл здійснюється вплив на економічне зростання, а останнє, у свою чергу, стимулює залучення реальних інвестицій. З іншого боку, реалізація великомасштабних проектів, які забезпечуються через проектне фінансування, впливає на піднесення економіки [2].

В системі здійснення ефективної інноваційної політики ключовим елементом виступає фінансове забезпечення інноваційної діяльності, враховуючи те, що саме належний обсяг фінансових ресурсів забезпечує ефективну реалізацію інноваційного процесу.

Функціями банківських установ в системі проектного фінансування виступають:

- мобілізаційна – вибір найбільш ефективних джерел і способів мобілізації інвестиційних ресурсів, залучення коштів на внутрішньому й зовнішньому ринках;
- експертна – вибір і експертиза інвестиційних проектів, розробка методик і критеріїв оцінки їх з позиції інвестиційної привабливості, а також вибір банків учасників;
- стимулююча – розробка й здійснення комплексу заходів щодо реалізації ефективних схем консолідованого кредитування, у яких банк виступає в ролі головного реалізатора або кредитора;
- платіжна – організація проходження фінансових ресурсів, установлення кореспондентських відносин, розрахунково-касове обслуговування клієнтів, здійснення міжнародних розрахунків;
- контрольна – контроль над ефективним і цільовим використанням притягнутих ресурсів, а також контроль над окупністю проектів і своєчасним погашенням зобов'язань із боку позичальників [1].

В межах національного ринку банківських продуктів послуги проектного фінансування надає Укресімбанк [3]. Проектне фінансування від Укресімбанку націлене на реалізацію не тільки проектів щодо модернізації або реконструкції діючого виробництва продукції (надання послуг), розширення вже існуючого бізнесу, а й здійснення нових бізнес-проектів, які допомагають успішно рухати компанію вперед, досягати нових горизонтів розвитку бізнесу. При цьому бізнес-план позичальника має підтверджувати кредитоспроможність підприємства та окупність інвестиційного проекту, а чистий грошовий потік позичальника має бути достатнім для щомісячного обслуговування поточних зобов'язань за кредитом протягом всього строку кредитування.

Але ж говорити про повномасштабну участь вітчизняних банківських установ в системі проектного фінансування поки досить рано. Активність комерційних банків в галузі проектного фінансування України дотепер залишається невисокою внаслідок існування низки факторів, які перешкоджають його повноцінному застосуванню. Серед чинників такого стану необхідно, насамперед, виокремити зовнішні фактори: досить низькі темпи ринкових трансформацій; незадовільні темпи розвитку реального сектора економіки; слабкий і непрозорий фінансовий стан великої кількості суб'єктів господарювання; нерозвинена інституційна інфраструктура фондового ринку; недосконалість законодавства в частині захисту прав кредиторів тощо.

В непростих умовах сучасного стану українського банківського сектору можна прогнозувати, що банки будуть застосовувати механізм проектного фінансування тільки великих проектів у галузі сільського господарства та промисловості і будуть віддавати перевагу національній валюті саме тому, що фінансування довготермінових технологічних проектів в валюті інших країн пов'язане із значними операційними та валютними ризиками для вітчизняних установ комерційних банків. Водночас слід зазначити, що залучення банківських установ до системи проектного фінансування в посткризові часі в Україні буде активно збільшуватися, особливо враховуючи існування низки проблем щодо залучення фінансових ресурсів для

реалізації інновацій на умовах традиційного банківського кредитування. На відміну від нього, проектне фінансування має численні переваги у вигляді ретельної диференціації умов реалізації інвестиційних проектів та індивідуального підходу, також поєднання великого різноманіття фінансових інструментів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Лактіонова О.А. Проектне фінансування : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. Вінниця, 2018. 216 с.
2. Унінець-Ходаківська В.П. Проектне фінансування: особливості та проблематика розвитку. The 1st International scientific and practical conference “Science, innovations and education: problems and prospects” (August 18-20, 2021) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2021. pp. 521-527
3. Укресімбанк: офіційний сайт. URL: <https://www.eximb.com/> (дата звернення 19.02.2022).

Савастєєва Оксана Миколаївна, доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, Одеса, e-mail: Savasteeva777@gmail.com

Savastieieva Oksana M. – doctor of economics, associate professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance, I.I. Mechnikov Odessa National University, Odessa, e-mail: Savasteeva777@gmail.com